

Przyjaciel Ludu

Pismo polsko-katolickie w południowej części Wielkopolski.

Przyjaciel Ludu" wychodzi trzy razy tygodniowo.
 w porcie z odnośnym miesięcznik 3.00 mk.
 z odnośnym miesięcznik 48.00 mk. z odnośnym dom 5000 mk.
 w Polsce miesięcznik 6500 mk.
 Pojedynczy egzemplarz 500 mk.
 Właściciel 2 franki. W innych krajach 100 procent drożej.

Redaktor odpowiedzialny: Franciszek Duszyński.
 Adres dla listów: Nowy Przyjaciel Ludu — Kępno (Wlkp)
 Druk i nakład: Drukarnia Spółkowa w Kępnie, ul. Mickiewicza 54.
 Telefon nr. 47.

Gena ogłoszeń:
 Zwyczajne za wiersz nonparelony jeanotamowy 100 mk
 Założone i dla poszukujących pracy 500 mk
 Reklam w dziale redakcyjnym 1500 mk
 Przed tekstem na liście 2000 mk
 Ogłoszenia ze skompiowanym układem 50 procent droższe.
 Na ogłoszenia ponad 10 razy się powtarzające, odpowiedni rabat.

Nr. 86. Kępno, na wtorek 31 lipca 1923 r. Rok X.

W Polsce w statucie Kłajpedy.

Kłajpedy, dn. 27 7. Komisja rady ambasadorów, w sprawie Kłajpedy, ustaliła już ostateczne statutu. Komisja wysłuchała przedtem rzeczników polskich: Admirala Borowskiego, prof. Poznańskiego p. P. Winiarskiego. W Polsce zostały zabezpieczone. Według depeszy wejście w życie statutu i oddanie na Litwie Kłajpedy pod zwierzchnictwo Litwy jest od poprzedniego urzeczywistnienia praw Polski na Niemnie, przyznanych w Wersalskim, czego Litwa dotąd nie chciała Kłajpedy zapewnia Polsce w szeregu przeważalności portu w sposób dostateczny. Statut Kłajpedy, również utworzenie komisji kontrolującej, jednym przedstawicieli będą miały Kłajpedy i Polska. Komisja ta będzie miała nadzór nad postanowieniami zawartych w statucie. Zająć tą sprawą pełna rada ambasadorów.

W sprawie podatku majątkowego.

26 7. Jak wyglądała lgarstwa i inspekcji wiekowej która zarząca większości polskiej, że nie chce podatku majątkowego, najwięcej fakt, że wczoraj na posiedzeniu komisji poseł Rudziński („Wyzwolenie”) oświadczył, że żąda odwołania dyskusji nad majątkowym dopłuki nie będzie przedstawiał plan sanacji skarbu. Oświadczył on, że dopłuki to nie nastąpi, „Wyzwolenie” nie udziału w głosowaniu nad podatkiem majątkowym. Tymczasem przyjęcie takiego żądania odwołanie opracowania podatku majątkowego, ponieważ min. Linde, aby je zasponsorować, przetrzem ustalił wysokość wpiywów podatku, a dane u tych cyfrach przekażać do Ministerstwa skarbu dopiero około przyszłego miesiąca. Tylko dzięki zdecydowanej większości wniosek ten upadł, a wtedy „Wyzwolenie” opuścili salę. — Przyznajemy, że kiedy po objęciu przez p. Linde, że wniosek jego wczoraj uzyskał w komisji głosów na 31. Nawet socjaliści i NPR, którzy go głosowali przeciwko niemu. Po głosowaniu większości narodowe.

Z Sejmu.

ŚRODA.
 Na posiedzeniu Sejmu w dniu 24 bm. wpłynął wniosek o podwyższenie opłaty. Następnie przyjęto w 3 czytaniu uchwałę, która zobowiązuje zarządy gmin do czasowego zajęcia lokali szkolnych na cele powszechnego nauczania. Wiersz dyskusję wywołała sprawa zmian w ustawie o użytkownikach rolnych. W końcu przegłosowano wniosek PPS, w sprawie „strajkujących robotników w Łodzi, Częstochowie, Bielsku i Białej.” Wniosek domagał się śledztwa w winnych oraz odszkodowania dla powiatu. Wnioskodawcy domagali się przedłożenia w ciągu 4 tygodni sprawozdania. Wniosek wywołał wielką dyskusję, która następnie zamieniła się w burzę i napaść na min. spraw wewnętrznych Kiernika.
CZWARTEK.
 Na posiedzeniu Sejmu w dn. 25 bm. przyjęto w 1 czytaniu ustawę o opiece społecznej. Następnie przystąpiono do dalszego rozpatrywania projektu

ustawy o zakresie działania min. reform rolnych. W dyskusji szczegółowej przemawiało wielu posłów, wnosząc do ustawy szereg poprawek. Ustawę uchwalono też kredyt 20 miliardów mk. na pomoc rolną na r. 1923. Dłuższą dyskusję wywołała ustawa o uposażeniu urzędników państwowych i wojska. W sprawie tej zabierał m. i. głos: p. inż. Paczkowski (Ch. D) wykazując fatalne położenie finansów urzędników, oraz pp. Nowicki i Kapałczyński, podkreślając godną pozostawiania sytuację nauczycieli. Po długiej dyskusji dalsza rozprawa odroczone i przystąpiono do wniosku klubów lewicy w sprawie ostatnich wypadków w polityce zagranicznej. Wniosek referował poseł Dąbski. W odpowiedzi na jego przemówienie zabrał głos min. Seyda, który świetnie odparł wszystkie zarzuty p. Dąbskiego, nie poparte zresztą żadnymi argumentami.

PIĄTEK.

Na posiedzeniu sejmu w dn. 26 bm. przystąpiono do dalszej rozprawy nad ustawą o uposażeniu urzędników wojskowych. P. Paczkowski zwrócił uwagę, że pierwotny projekt rządowy miał tylko uprosić sposób obliczenia poborów, ale w toku obrad komisji wytyczyła się kwestja poprawy bytu pracowników państwowych. Co do wysokości uposażenia to pracownicy 10 grupy otrzymują około 25 proc. więcej niż dotychczas. Natomiast grupa 8, od której zaczynają się urzędnicy tak zwani wyżsi, otrzymują mniej więcej 25 proc. więcej. Podwyżka nie jest równomierna. Ma przedstawiać wyrównanie tego, do dotychczas było nieodpowiednie. Co się tyczy występów lat, to stara ustawa dawała 2 i pół proc. co roku, nowa zaś ustawa daje w grupach najniższych co 3 lata 8 proc. czyli o pół proc. więcej. Podobna rzecz ma się w innych grupach. Co do pracowników nieetatowych, wcielono 70 do 80 proc. wszystkich pracowników nieetatowych w warsztatach kolejowych do nowej ustawy. Tabela uchwalona przez komisję różni się tylko nieznacznie od tabeli wypracowanej przez centralny komitet pracowników państwowych. Ustawa daje maksimum tego, co może obciążyć skarbu państwa i jest pierwszym rzeczywistym krokiem w kierunku poprawy bytu urzędników. Ciężar w postaci niedoboru budżetu urzędników będzie się zmniejszać, aż zniknie. Klub Mówcy poza koniecznymi zmianami głosować będzie za ustawą.

Po dłuższych przemówieniach kilku posłów, Izba uchwaliła przerwać dyskusję, a marszałek zarządził półgodzinną przerwę.

Po przerwie rozwinęła się bardzo szczegółowa dyskusja w której między innymi zabierali głos: przedstawiciel min. skarbu Zaczek, a z posłów Chrześcijańskiej Demokracji pp. Paczkowski, Nowicki, Kapałczyński. — Wszyscy mówcy zgłaszali poprawki, z których między innymi przyjęto również poprawkę p. Albina Nowickiego, aby sowa z art. 40 „posiadający przepisaną kwalifikację” zastąpić słowami „mający maturę seminaryjną lub równorzędną egzamin, nauczycielski”, oraz poprawkę p. Kapałczyńskiego, że nauczyciel w szkole powszechnej jest obowiązany uczyć od 1 do 10 roku służby 30 lekcji tygodniowo, do 20 roku 28 lekcji, do 30 roku 26, po 30 roku 24 dalej że kierownikowi szkoły począwszy od dwuklasowej zmniejsza się liczba obowiązkowych godzin tygodniowo o liczbę klas pomnożoną przez 2. Dalej przyjęto poprawkę tegoż posła, że za każdą godzinę nauki ponad normę pobiera nauczyciel 180 mroźnych w stosunku rocznym. Na uchwaleniu szeregu innych poprawek ukazało drugie czytanie ustawy.

Przystąpiono do nagłośni wniosku p. Żuławskiego, dotyczącego różnicy zdań, czy za dnia święteczne w ciągu urlopow robotniczych należy płać zarobki. Nagłosc jednomyślnie uchwalono a sprawę odesłano do komisji ochrony pracy.

Następnie uzasadniono nagłosc wniosku klubu ukraińskiego w sprawie zabrania przez kler rzym.-kat. monasteru prawosławnego w Nowym Zahorowie. Min. wyznają rel. i oświecenia publ. Głabiński oświadczył, że klasztor ten rewindykowano przed 2 i pół laty. Ludność katolicka nie miała kościoła bliższego od 12 do 16 wiorst a ponadto była zgorzorna zachowaniem się 6 mnichów prawosławnych. Wojewoda Krzakowski oddał część klasztoru, małą zakrystję, do używania

prawosławnym, jednak wskutek nieporozumień widział się zniewolony coznać to zarządzanie. Niema więc mowy o postępowaniu wbrew własnym zarządzeniom rządu. Mówca stanowczo zaprotestował, jakoby kościół prawosławny był w Polsce przesiadawany. Rewindykacja jest całkiem naturalnym następstwem zaboru i nieisku rosyjskiego. Rząd rosyjski do r. 1914 zabrał dla cerkwi prawosławnej 1416 kościołów. Rząd pragnie również sprawiedliwie traktować wszystkie wyznania i od tych zasad nie odstąpi. Co do soboru białostockiego to rzeczywiście był zbudowany dla prawosławnych i wobec tego do nich należy. Nie można jednak wymagać odemnie, żebym oddawał wyznaniu kościół, który mu się nie należy. (Huczna oklaski na ławach stronnictw rządowych.) P. Rudziński: Jezuicki matador! Hańba imieniu polskiemu za taką reakcyjną politykę! P. Protowski? Ile pan wziął za takie wyrażenie? Wywiązała się gwałtowna wymiana obelg między obu posłami i tak samo między pp. Wałaszkiem i Bągińskim, który kilkakrotnie krzychał: ręce przy sobie! Wicerekarzadek Seyda: Doniesiono mi, że dwóch posłów użyło obelżywych wyrażen. Na następnym posiedzeniu po stwierdzeniu ze stenogramu zostanie wyciągnięta odpowiednia konsekwencja.

Korespondencja z Górnego Śląska.

Katowice, 23 lipca.
 W ostatnim „liście” moim obszernie rozpisałem się o przewiskach i wyzwickach śląskich, a był to tylko bardzo powierzchowny opis, przytaczając tylko najważniejsze charakterystyczne wyzwicka. Istnieje bowiem jeszcze cały słownik równie często używanych przewisk, z których chociaż kilka objaśnić się postaram w liście niniejszym.
 Człowieka bez cęci i wiary, jeśli chce się go wyzwać „na funty” i postawić w ostatnim rzędzie najmniej wartościowych ludzi, na Śląsku nazywa się „gidzem”. („Gidz” oznacza tyle co świństwo, niechlujność, robactwo, ścieki i wogóle coś nadzwyczaj szpetnego.) Ponieważ przewiska „pieronki” idzie w parę z innymi, więc też i słowa „pieronki gidzie” nieraz łączą się ale częściej jeszcze potęgują znaczenie niezwyklego wyzwicka.
 Jako przewisko na niechlujstwo, nieczyste, względnie obszarpane młodsze kobiety i dziewczyny m. i. służy słowo „slyra”. Starsze dziewczyny, nieprzyzwioic się prowadzące lub znane z kokietyjnego zachowania się względem mężczyzn, ale przytem znane i jako kobiety złośliwe, nazywa się „motykami”, inne zaś więcej dobroduszne wzgl. głupsze „mamzelami” (niezawodnie od francuskiego „mademoiselle, — panna).

O przewiskach pod adresem mężczyzn pisałem poprzednio o „chacharach”, „kocyndrach”, „boksach”, „wandrusach” i t. d. Wiele używa się wyrazu „huncwot”, pochodzącego z niemieckiego „Hundsfoot”, na oznaczenie człowieka z gruntu złego, którym się pogardza, a który jest zarazem bardzo niebezpieczny. „Karusami” zwia młodzi „kawalerowie” swych dobrych znajomych, rówieśników i towarzyszy pracy, zawsze w znaczeniu pochlebnym, że to „dobry karlus”, „wesoly karlus” i t. d.

W podobne i inne wyrażenia przewiska czy wyzwicka, w pochlebnym czy ujemnym znaczeniu, narzecz śląskie niezmiernie jest bogate; może później wrócę jeszcze do tej sprawy.

Dzisiaj zaznaczę na kilku przykładach tylko, że i na średnim Śląsku, tj. w śląskiej prowincji wrocławskiej, mimo, że od 200 lat niemieczyna panuje tam wszechwładnie i język polski wyrugowano całkowicie, pewne wyrażenia i całe zwroty polskie jakie dotąd utrzymały się tam we względnej czystości, dowodzą, że kraj ten niegdys zamieszkiwała ludność polska, która jedynie dzięki systemowi germanizacyjnemu Prusaków przyjęła mowę niemiecką.

W południowo-wschodniej części regencji wrocławskiej u podnóża t. zw. Gór Olbrzymich nad granicą czeską położony jest powiat Strzelno — (Strehlen) — nie zamienić z powiatem wielko-strzelskim (Gross-Strehlitz), w przynajmniej Polsce części Śląska Górnego. W powiecie tym jeszcze z czasów husyckich dotąd

Z GREDOWNIKA URZĘDOWEGO.

Niniejszem podaję do wiadomości, iż z dniem 30 lipca br. rozpoczynam mój 4 tygodniowy urlop wypoczynkowy, który kończy się z dniem 26 sierpnia br.

W sprawach wchodzących w zakres Starostwa zastępować mnie będzie sekretarz powiatowy p. Tobolski a w sprawach Wydziału Powiatowego, p. Szulc z Droszek.

Kępno, dnia 27 lipca 1923 r.
L. dz. 56123 P. Starosta, Kasprzak.

Dotyczy szkolnictwa powszechnego.

Sprawa wakacyj letnich:

Z powodu opóźnionych żniw otrzymałem z Kuratorjum upoważnienie do przedłużenia wakacji o jeden tydzień tak że nauka rozpoczęłaby się dopiero 10 sierpnia i to dla tych szkół, których Rady Szkolne Miejskowe wyraźnie o to poproszą oraz do stosownego skrócenia w danym wypadku dla tych szkół ferij jesiennych tak, że wakacje nie trwałyby czterech, lecz tylko trzy tygodnie.

Podając powyższe do wiadomości, upraszam R. Szk. M., pragnące przedłużenia wakacyj letnich dla danyh wypadku na warunkach jak powyżej, o niezwłoczne wniesienie posań.

Kępno, dnia 27 lipca 1923 r.
Stef. Nieborak, pow. insp. szkoln.

Obwieszczenie.

Na mocy § 40 ustawy łowieckiej z dnia 15 lipca 1907 łącznie z § 117 ustawy o ogólnym zarządzie kraju z dnia 30 lipca 1883 r. rozporządza się na obszar Województwa Poznańskiego co następuje:

- 1) czas ochrony dla kuropatw, przepiórek i pardw kończy się z upływem 18 sierpnia 1923 tak że czas polowania rozpoczyna się 19 sierpnia 1923 r.
- 2) czas ochrony dla cietrzewi, cietciarek, jarząbków i bażantów — koguty i kury — kończy się z upływem 15 września tak, że czas polowania rozpoczyna się 16 września 1923 r.

Poznań, dnia 6 lipca 1923.
W imieniu Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego
Przewodniczący w z. (—) Szoldrski.

Powyższe podaję do ogólnej wiadomości.
Kępno, dnia 20 lipca 1923 r.
L. dz. 5199/23 Starosta, Kasprzak

Podaję do publicznej wiadomości, iż Komisarz obw. p. Fengler, Kępno-południe został dekretem p. Wojewody z dnia 4 7 br. przesiedlony w tym samym charakterze do Opatowa

Kępno, dnia 27 lipca 1923 r.
L. dz. 5407/23 S 1. Starosta
w z. Tobolski, sekretarz powiatowy.

Strazy pożarnej w Kępnie i w Czerminie, które były wybitnie czynne w akcji ratunkowej przy pożarze w Bralinie wyrażam niniejszem publiczną pochwałę.
Kępno, dnia 21 lipca 1923 r.
L. dz. 5131/23 S. 10. Starosta, Kasprzak.

W dniu 30 lipca br. Komisja Samochodowa zjeżdża się do Ostrowa w celu zbadania i przejeżdżania samochodów i motocykli mających stałe miejsce postoju w powiatach ostrowskim, jarocińskim, pleszewskim, koźmińskim, krotoszyńskim, odolanowskim, ostrzeszowskim i kępnińskim.

Właściciele samochodów, którzy dotychczas nie uzyskali nowych numerów rejestracyjnych, winni się stawić w owym terminie o godzinie 9-tej przed południem z samochodami wzgl. motocyklami przed gmachem Starostwa w Ostrowie.

Egzamin szoferów odbędzie się w Ostrowie w dniu 31 lipca rb. jednocześnie dla starszych szoferów. Starszy szoferzy winni wykazać dostateczne znajomości teoretyczne jak i znajomość nowych przepisów samochodowych zawartych w numerze 65 Dz. Ust. Rz. P z roku 1922. Kandydaci na szoferów winni poza tym stawić samochód wzgl. motocykl celem wykazania się jazdą próbną.

Kępno, dnia 24 lipca 1923 r.
L. dz. 5173/23 S 3 Starosta, Kasprzak.

Ważne dla właścicieli samochodów i kierowników.

Przy sposobności wyjazdów służbowych stwierdziłem, że wybryki dzieci i wyrostów wiejskich przeciwko przejeżdżającym samochodom mnożą się znowu przybierając i w tutejszym powiecie formy zupełnie dziedziczne.

Zostało również stwierdzonem, że osoby dorosłe przypatrują się zupełnie biernie tym niebezpiecznym wybrykom dziecinny, a próbując je widocznie, albo nie zdając sobie sprawy z niebezpieczeństwa jakim takie postępowanie zagraża nie tylko jeżdżącym samochodem, ale i zgrupowanej przy drodze ludności.

Do specjalnych wybryków należy układanie wielkich kamieni w poprzek drogi, obrzucanie ziemią i kamieniami jeżdżących i złośliwe nieusuwanie się z drogi przed nadjeżdżającą maszyną, nie tylko dzieci, ale i osób dorosłych jak również i zaprzęgów.

Stwierdzonem zostało również, że przepisy jazdy wymijania i wyprzedzania na drogach publicznych mało są przestrzegane.

Panów posterunkowych do mego powiatu wzywam do ścisłego kontrolowania, czy podobne wypadki w ich obwodach mają miejsce, a winnych przekroczenia należy podać urzędowi policyjnemu wzgl. komisariatom do ukarania.

Kępno, dnia 24 lipca 1923 r.
L. dz. 4936/23 S. 3. Starosta, Kasprzak.

Ważne dla pp. restauratorów i gościnnych.

Według rozporządzenia Wielkopolskiej Izby Skarbowej w Poznaniu z dnia 4 czerwca 1923 r. 38830 - IV - 7742 23 obowiązani są sprzedawcy wódki czy to w butelkach, lub też na kieliszki, prowadzić rejestr przychodu i rozchodu wódek. Każdy przychód winien być pokryty świadectwem wozowym, które do tego rejestru musi być dołączane. Rozchód powinien być zapisany ogólnie co 15 czyli 1 i 15 każdego miesiąca.

Rejestra przychodu i rozchodu przed użyciem muszą być przez Inspektorat Kontroli Skarbowej częstowane.

Sprzedawcy i szynkarze wina obowiązani są wadzić książki podatkowe na przychód i rozchód w które mają sami prowadzić. Książki te powinny w roku zamykać.

Przy przedkładaniu miesięcznych zgłoszeń egzemplarzach do opodatkowania wina mają również książkę podatkową przedłożyć, która po sprawdzeniu zgłoszeniem zwrócona zostanie. Książki te będą przez Inspektorat Kontroli Skarbowej częstowane.

Książki na wina i wódki obowiązują od 1 lipca i każdy restaurator obowiązany takowe posiadać.

Książki zgodne z przepisami Urzędu Akcyzowego gotowe już do ostemplowania ma na składzie

Drukarnia Spółkowa w Kępnie.

Kwit.

Niniejszem zamawiam na sierpień 1923 r. chochozącą w Kępnie 3 razy tygodniowo gazetę

„Nowy Przyjaciel Ludu”

za 5000 marek.

Imię i nazwisko: .....

Miejscowość: .....

POKWITOWANIE POCZTOWE.

Powyższą sumę 1260 mk. odebrałem.

dnia ..... sierpnia 1923 r.

Urząd pocztowy.

Wystawa rolniczo-przemysłowa w Kępnie

odbędzie się w dniach 9-12 września 1923 r.

Kupuję każdą ilość po wysokiej cenie

czarne żyto

„Sporysz“ (Mutterkorn).

Dom Handlowy

Ludwik Wyszomirski

POZNAŃ, 61

ul. Fr. Ratajczaka 38. — Tel. 5025.

Dla szkół.

Dzienniki lekcyjne,
Listy zmud,
Listy kar,
Frekwencje,
Świadectwa,
Przekazy,
Formularze do katalogu
głównego,
Formularze na pobory

poleca

Drukarnia Spółkowa w Kępnie.

Przyszły

jarmark w Mikstat

odbędzie się

we wtorek, dnia 21 sierpnia 1923 r.

Mikstat, dnia 26 lipca 1923 r.

Magistrat.

CENTRYFUG

Alfa, Laval i Titan

są uznane jako najlepsze i najtrwalsze, polecane po cenach przystępnych. Części rezerwowe do wszystkich centrifug i reperacja w własnym warsztacie.

JAN KŁOBUS - Kępno, Rynek

Skład sprzętów kuchennych i galanterijnych.

St. Dzwonkowski

skład bławatów

Kępno — Rynek, dom p. Lisa

poleca

materiały damskie i męskie

oraz wszelkie przybory.

Świeżo nadcszły

różne materiały na sezon jesiennie-zimowy.

Obsługa skora i rzetelna.

Ceny umiarkowane.

2 powozy

1 kryty i 1 otwarty, używane, korzystnie na sprzedaż.

Majątność Emiljanów, p. Mielęcín.

Parobek

do koni znajdujący się na uprawie roli potrzebny na 780 probastwie w Baranowie.

Koperty

format urzędowy

ma na składzie

Drukarnia Spółkowa w Kępnie.

Najnowszy Wielki Rozkład Jazd

Polskich Kolei Państwowych

oraz kolejek podjazdowych Rzeczypospolitej Polskiej

z objaśnieniami, spisem stacji, polaczeniami z zagranicą i specjalną mapą

do nabycia

w Drukarni Spółkowej w Kępnie.

Cena 18000 mkp.